

Marafkó László

A kiválasztódás

/A trafik mellett felhajtott gallérú férfi. Nem hasonlít Satyára. Továbbmenni. Még két perc a találkozásig. Rengeteg idő. Pontosan kell érkezni, várakozni nem szabad. Késni sem. Ez a felöltős alak gyanús. Egyedül a trafik mellett. Ha már megvette a cigarettát, gyufát, miért nem megy tovább? Miért nem gyújt rá? Menni, rá sem nézve. Csakhogy akkor Satya ezt a férfit fogja itt találni. S lehet, hogy ennek a társai valahol megbújnak. Talán a park kis szerszámosbódéja mögött. A trafikban. A közeli férfi WC épülete mellett. Satya vajon milyen irányból jön? Mert jelezni kellene neki. Merev tekintettel, csak a pillantással, hogy valami nincs rendben. Majd később kimagyarázkodni. Mert ha egy találkozó nem jön össze, mindig megvan a következő időpontja, külön megbeszélés nélkül is. Egy hét múlva, másik helyszínen, két órával későbbi időpontban. Ez külön egyeztetés nélkül így szokás.

/Érzi a Csontarcúnak nevezett férfi szorongását, aki figyelmeztetni kívánja a találkozóra érkező társát. A szíve tájékán enyhe szorítás, akárcsak a Csontarcúnak az évek óta benne gyűlö feszültség markolása. Akinek ma még egy másik találkozót is le kellene bonyolítania.

/A Csontarcú továbbmegy a parkba. Ha Satya az utcasarok felől jön, akkor épp beleszalad a trafiknál a csapdába. Egy bokor takarásában félfordulatot tesz, de közben nem áll meg. A férfi a trafiknál most gyújt rá. Most már bizonyos, hogy az ott vár és jelet ad. Ennek a mai találkozóknak lóttek. Satya magára fog maradni. A tapasztalataira. Az ösztöneire, mint a nagyvárosi erdő vadja. Az illegalitásban finomodott szimatára.

Ebben a pillanatban feltűnik Satya. A kavicsos parki sétányon tart feléje. Satyának tudnia kell, hogy ha ő most itt közeleg, és nem a sarkon vár, akkor valami nincs rendben. Sőt, semmi sincs rendben. A szemével csippent, amikor mellé ér, Satya rezzenéstelen arccal veszi a jelet, így mennek el egymástól két méterre, két közömbös ismeretlen. Pedig Satyát három hónapja nem látta, már azt hitte, lebukott. Ezek szerint mégsem, jól van. Jól? Épp most kellett volna átadni neki pénzt, hiszen minden kapcsolatát megszüntette, mert azt hitte, figyelik./

Most Satya kétségbeesése és dühe lüktet a torkában. Nyel, aztán megint, mert a szikkadtság nem szűnik.

/A Csontarcú az ösvényről jobbra fordul, és kilépdel a forgalmas főútra. Most még nem mehet a hónapos szoba esti magányába. Át kell gondolnia a történeteket. Hogy ez itt mi volt, s miért volt? A néni csak azt tudja, hogy valahol kishivatalnok, aki reggel pontban ugyanakkor megy el, este megjön. Társasága nincs, ismerőst nem fogad. Pedig néha meglehetné, az idős asszony már maga célzott rá. A lakbérrel sosem tartozott, ezért lehet bizodalma iránta. Már egy éve így, álnéven, álfoglalkozáson. Mert napközben találkozók sokasága és olcsó talponállók átmeneti állomásai. Kávéház tilos: nem az ő világa, meg a mozgalom pénzét nem herdálhatja. Nem beszélve róla, hogy könnyen felismerhetné valaki. Volt megrendelő, ifjúkori ismerős. Még az hiányozna, hogy az eredeti nevéen szólítsák./

Irigyelte a Csontarcút ezért a létezésért. Fedőnével, egy másik ember betanult gyerekkorával, életével, más szülőkkel, mint akikkel megtörtént a valódi ifjúkora. De erről egy szót sem szólhat. Két élet – s voltaképp egyik sem. Egy harmadikat él meg szürkén legombolyodó napokkal, hetekkel. A létezés igazi kipróbálása. Miért teszi? Tették. Az ilyen Satya-félékkel, akit aztán a mozgalom mégis kivetett magából. A jövőért, amely az elképzelhetőségével mégis átlekesítette a feszültséggel teli kilátástalanságot, a kisszerűség vitrinvalóságát? Akkor senki nem tudott róluk, csak a politikai rendőrség, amely évek óta lázasan kereste őket. Még újsághírré sem lettek, a letartóztatásokat is csendben bonyolították le, nem akarták felkavarni a békésnek tetsző felszínt. Csak az igazán nagy fogásokat közölték a sajtóval.

/A Csontarcú mélyebbre húzza a kalapját. Egy órával hosszabb séta következik, pedig fáj a lába: a cipő reggel óta feltörte, estére biztosan véres lesz a zoknija. Talán ki is lyukad. Meg kell stoppolnia. A házínéninek nem szabad észrevennie, mert anyáskodni kezd. Minél kevesebb személyes érintkezés, meghittség, érdeklődő szó. Valahol valami történhetett, ha a trafiknál ez a gyanú elfogta. Ilyen véletlen nincs, az érzékei még nem csalták meg. Ennek köszönhetted eddig a megmenekülését. Az anyjának is kellene némi pénzt juttatnia. Közvetítőkön át. A megszervezése sem könnyű. És Satyának is. Az lesz a nehezebb. Mert most semmi érintkezés vele. Sőt, másokat is értesíteni kell, hogy Satyát figyelhetik. Persze, őt is, de a következtetést róla másoknak kell levonni. Persze, lehet, hogy őt figyelték s nem Satyát.

Elbizonytalanodott, befordult egy csendes mellékutcába. Megállt, rágyújtott. Mögötte csend. Percekig állt. Visszament azon a szakaszon, ahol az előbb jött. Senki nem volt a járdán. Nem követték. Megfordult, s az eredeti irányba sétált tovább. Vajon majd később, ha nem kell rejtőznie, ugyanilyen furán fog sétálni? Hol erre, hol arra. Hirtelen visszatekintésekkel a kirakatokból, hogy egy figyelő szem nem árulkodik-e? Úgy öltözködni, hogy különösebb feltűnést ne keltsen? Egyszerű szabású felöltő, nadrág, fekete cipő. Puha, széles karimájú kalap, mélyen a szemébe húzható. Szürke, sötétszürke szalaggal. Nyúlszórkalap. Az meleg. Nők kiiktatva. Néha rátéved a szeme egy finom bokára. Mintha rajtakapták volna, elrántja a tekintetét. Ez most már mindig így lesz. Elkapja a tekintetét.

Amikor a Csontarcú erre a találkozóra emlékezett, mint a gyors helyzetfelismerés példáját hozta fel. Ritkán nyílt meg bárkinek is, de élete utolsó éveiben egy sokszorosán ellenőrzött szerkesztőnek megtette. Ez már hatalma vége felé történt, a televízió nem mutatta be ezt a részt, csak egy kis példányszámú folyóiratban jelent meg. Történésekre gondolhatott, amikor mesélt, de tudta, sokkal többen olvassák majd ezt az epizódot. Arról beszélt: ha betartja az eredeti megállapodást, mindketten lebuknak, s akkor hónapokra kiiktatódik az a kapcsolati szál, amelynek a felső végén ő állt. S ezt azért sem engedhették meg, mert az előző év a nagy lebukásoké volt. Pár tucatnyian maradtak szabadlábban azok közül, akik a legszűkebb vezetés közelében mozogtak. Belül, legbelül tudta, hogy az átlátóképességről szőtt történet legenda. Mert éppen egy dohányos ember is lehetett az a felhajtott galléros. Az illegalitás az indokolatlan óvatosságot is kifejlesztette, a gyanakvás már-már állati félelmeit, a felfokozott éberség ajzottságát, amelyet látszólagos nyugalom borított, mint egy bronzszobrot a szürkészöld patina. Ebben az értelemben tehát Satya időleges mellőzése szinte egy cserbenhagyással ért fel, mert ott, abban a helyzetben, teljesen kiszolgáltatott maradt: a lakására nem volt szabad visszamennie. De ezt túlságosan hosszan kellett volna magyaráznia a kérdezőnek, s az emberek, akik sohasem próbálták ezeket a körülményeket, nem is értenének belőle semmit. Mert akkor a próbát nem lehetett elvégezni. A próbát velük végezte az élet, korábban vagy később, hasonló helyzetben, amelyből épp fordítva keveredtek ki, mint máskor. A Csontarcú nem szeretett az életéről beszélni, az csak magára tartozik, nem kell hivatkozni. Csendben végezte a dolgát mindenki, s akkor nem marad el az eredmény. Épp ezért lesz különös jelentősége ennek az epizódnak. S már nem bánta, hogy mégis szóba hozta./

Megfigyelte, hogy a Csontarcú évekig hordta ugyanazt az öltönyt, a kivételes alkalmakra tartogatottat: a hajtókáról, a nadrághajtás apró vasalási szabálytalanságáról felismerte. Nem valószínű, hogy tudatosan, a figyelő szemeknek szánta ezt az akkurátus megkímélést, egyszerűen beleivódott a magatartásába. Nem kell pazarolni, nem kell kitűnni. De az emberek felfedezték ezt a szerénységet: ugyanilyenek a körülöttük élők, bármelyikük lehetne akár ott, a nagyteremben, az elnökségben, a világító lámpák előtt, lassan forgatva, előbányászva a szavakat. Mert mindenütt csupa olyan ember, aki nem mozgatja feleslegesen az arcizmait, nem gesztikulál, nem hangoskodik. Ha nem irányul rá a televízió-kamera, akár a Csontarcú mögött is összecsapódhatnak az embersűrű, hogy elnyelje. Belesimul a sokaságba.

Nem kiválni – így telt el az ő eseménytelen élete is. Meg mindenkié a Csontarcú évei alatt és után.

Mégis bevészhetné magát a század sziklafalába. Hogy élete ne hulljon értelmetlenül a semmibe.

Mert az egymástól függetlenül zajló történések a tett fúziós kamrájában összeolvadhatnak.

Már az önteltség is megérdemli a büntetést. Az a hivatkozó, akinek szinte hizlalja a hiúságát, hogy ámuló, gyűlölködő, irigykedő pillantások követik, majdnem riszál a rivaldafényben.

Riszáljon csak: minél inkább úgy érzi, csodálják, mert igen, még az utálkozók is a helyébe vágnak, a kényelem és hatalom bársonyba burkolt gépezete fölé, mely parancsra mozdul, tehát minél inkább tetszeleg az ámuldozó tekintetek közt, annál védtelenebbé válik, hiába a testőrök a fülükből kilógó spirálhuzalokkal, fennhéjázón körbehordozott tekintetükkel, a védencük első meglepett felkiáltására nyakig lesznek a pácban. Betanult mozdulataik, fegyvercsattogtatásuk száználmas mimikri, bakkecskeugrás, zergétánc, miközben a végzet kőgörgetege már lezúdult.

Ezek a jóképű vagányok, küzdősportok megannyi hőse, lányszívek megdobogtatói, bájgúnárok a veszélyben, még gágogni sem képesek, csak tátogni. Lónének és ütnének ők, ha tudnák, mi történt, amikor a rájuk bízott személy megroggyant, s elnyekent a földön, ám az előre leírtak és betanultak, pontokba foglaltak helyett valami más történt, a véletlen és váratlan, mint faág, felhasította a léghajó burkát, illan a gáz, fonnyadtan hull a kosár, kalimpál a legénység.

Őket talán inkább lehetne sajnálni, hiszen a feljebbvalóik majd letolják őket, alacsonyabb rangú, hatalommániás mitugrász mellé osztják be a mulasztókat, akinek a felesége legszívesebben bevásárolni küldené őket (majd meg is teszi), meg a villanykapcsolót javíttatja velük. Szerencse, ha az asszony nem kefélteti meg magát, hátulról, gyorsan, mintha

végveszélyben volna, mert elhízott férje egyre ritkábban bújik mellé az elmo há sodott hitvesi ágyban. Talán a legkevésbé az kívánható, hogy ezeket a jóvágású legényeket bármi baj érje, elvégre anya szülte őket is, aki büszke rájuk és szorít értük, amint az lenni szokott.

Az első fájdalom észlelésekor talán a száj összehárását javallaná a célszemélynek, diszkrétebb, mint a spontán jajkiáltás, a rémült körbepillantás, némi gyakorlással szinte rutinszerűvé válhat, s a később annyiszor újra megbámolt fotókon ez a keskeny szűkült száj még a keménység látszatát is keltheti, mint a hősiesség kelléke.

Egyébként bárminemű kockázat felesleges egy ilyen felfuvalkodott senkiért. Egyszer a kertnegyedben sétált, s kiszaladt egy apró kutya, nyomában egy férfi, akit szinte naponta lehetett látni a televízióban. Hívogatta a szabadságának örvendő ebet, de az csak szaladt boldogan. Az indiánoknak van egy mérgeük, amely érintésre, bőrön át is hat: a kutyát csak be kellene kenni ilyen anyaggal, és a simogatáskor a gazda a végzetével parolázik. A mérge beszerzése türelem kérdése, akárcsak bármilyen kivárás, a meditációhoz hasonló, a tökéletes belső azonosulás érlelő ideje, mely aztán átalakul külsővé, átlép a látható világba, a cél kristályrendszerébe, s közben szilánkossá hasad a csend.

Vagy ünneplő tömegben, mikor a külföldi vendég leereszkedő kézfogásra méltatja e neki távoli ország számára ideetlen mosolyú népét. Csak egy apró szúrás a túvel, amelynek a hegyét a mérge körbevonta. Egy gyors kézmozdulat a kézfogásra olyannyira repeső tömegben, át a ruha szövetén, s a kiserkent vér parányi cseppje mögött a megszáradt mikrobák, a rohamra szánt sajkák már vágatnak az áramlaton. A célszemély fájdalmas felkiáltásakor őt már földre is viszik a fogdmegek, hogy is lehetne másként, ez a dolguk, erre várnak, még ha tartanak is tőle, ez létük igazolása. Hogy hőssé lehessenek. Elkésző hőssé. Majd elmesélik ismerőseiknek, miként teperték le a veszedelmes merénylőt, igaz, egy aprócska mozzanatot kifelejtene, hogy a szúrás után épp csak tizedmásodperccel. Akkor még nem sejtik, hogy egy méreates varrótűt el lehet rejtteni a kabátgallérban is.

A villamoson elmerült magában. S magukba húzódtak az emberek is. Majd egy hang. A bölényfejű alak egy közepkorú nőt sértegetett, akinek nyilván az is elég az életből, hogy érzi az időt, az elmúlt fiatalságát, a valaha feszes bőrének rugalmatlanságát, meg hogy otthon, napi mutatóvanyokkal felszínen kell tartania a családját, s most kénytelen elviselni egy fenyegető bunkó durva megjegyzéseit, pusztán azért, mert egymás mellé kerültek. A többiek mind a hétköznapok megnyomorítottjai, de hogy hiányzik nekik az erősebb durvasága, mely mindig a megszeppentek megaláztatásával végződik.

Próbát kell tenni a kockázatvállalásból, mintegy előkészületi edzést. Szorítás a gyomorban. Odafordul a kőfejűhöz, akinek az arcán szándékosan meghagyott borosta tuskéi, tisztátalan pórusok. Amaz meglepődik, ha állnának, már biztosan lefejelte volna, így csak üvölt, „Szétverjem a pofád?” A méltatlan színvonalú vita hiányzik a legkevésbé, bár a kocsis közönsége egy kissé megkönnyebbül, lám, valaki felvette a kesztyűt, lehet együttérzőn egymás közelébe húzódni. Suttogva beszél a bölényfejűnek, aki láthatóan megzavarodva figyel, ilyen még nem történt vele, de azért annyira nem jön ki a sodrából, hogy megszokott reflexszel el ne kapja a nyakánál a ruháját. „Erős vagy” – mondja a majomembernek –, „de annyira nem, hogy megvédd a családodat, ha keresni fognak a fiúk. És megtalálnak.” „Mi van?” – a bölény már nem üvölt, de még mindig kellően hangos, a kocsis egyetlen fül, nem tudhatják, hogy ő mit suttogott. „Ők sosem adják fel” – suttogja. „Azt hiszed, beveszem ezt a baromságot?” – ám a szorítása enyhül. Majdnem kilöki az ülésről. Az asszony rémület és ámulat keverékével gyorsan kikászálódik és jelez a megállóban. Ő gyorsan utánaered, a becsukódó ajtó mögül int a fejhúspofájúnak, lazán, üdvözlésképpen. Az az öklével felé sújt. Nem szabad túlfeszíteni a húrt, egy megrugdosást nyilvánvalóan megúszott.

Ennyi erővel akár jó ötleteket is szülhetne. Bár azokból eddig mi jött ki? Az élet csődje. Merő jó szándékból a világ piszka. Volt tehetsége. Van tehetsége. És mi látszik belőle? Semmi. Elvégzett, meg nem fizetett munkák. Nem jutalmazott élet. Hogyan kellett volna fókuszálni az energiáit, hogy egy pontba gyűljenek a sugarak? Sehogy. Van, akinek, ha megfeszül, akkor sem jön elismerés, más meg az elismerő taps sorfala közt masíroz.

Jöjjön hát a névtelen hírnév. A tökéletes tett, a mesteri merénylet. Nem kell jelentkezni a méltó elismerésért. Vagy a büntetésért...

A jóság a hülyék privilégiuma, a balekok fényűzése. Az ügyesek a látszatra sem ügyelnek, tüntetően és szemérmetlenül ügyeskednek. A logika már önmagában is veszélyes, mert a logika mentén a végponttól minden visszagombolyítható a kiindulópontig. A legbiztosabb a logikátlanlás bozótja, aki egyszer oda betéved, elküszködhet az idők végezetéig. A saját ideje végezetéig. A végzetig, mely már készülődik, mint egy alattomos kór, megelőzhetetlenül, elkerülhetetlenül. Beteljesítője maga is csak személytelen eszköz, még ha képes is a gondolkodásra. A gondolat csak

annak lecsapódása, hogy valami elhatározottatott.

Ezeknek a gondolatoknak sehol semmi látható nyomuk nincs. Belül futnak, mint a sugárzás, az emlékezet őriz belőlük ezt-azt, néha elrebben egy-egy izomrángás.

Persze egy fegyver a zsebben – az a megtestesült magabiztosság. Amikor a szembejövő hústorony nem sejtheti, hogy egy lövéssel bármikor földre omlaszthatja.

A fegyver – hal a képzeletében. Fickándozik, kelletti magát, megvillan, ugrál, verdes, csillámlik, siklik, tátog, mutatja, hogy van.

Szegeződhetne díszpáholyra, tribünre – a szürke tömegeből kinyúló kézben megvillan a torkolattűz, kiáltások. Elnéz fensőbbrendűség, ahogy megadja magát.

A középszer diadala mindig ugyanazt jelenti: a golyót. Sarajevó. Gavrilo Princip. S az emberkatakizma elgördül. Holttestek, egymáshoz tapadva, mint sok-sok hólabda, újabbakat felragadva, óriáskerék, hógörgeteg, hegyomlás.

De miért kellene feladnia magát? Ha ismeretlenségben marad, annál nagyobb a robaj és utána a csend. A döbbenet. Az ámulat. A félelem. A rejtély.

A késletetés kéje: bármikor megtehetné, de még nem teszi. Még jobb helyzetre, még feltűnőbb célpontra vár.

Levél: „Ön meg fog halni.” A biztonsági szolgálatok hónapokig nyomoznak. Semmi. A kétség és bizonytalanság elültetve. Érik, fejlődik. S egyszer majd bekövetkezik.

Nem írhatja le, talán még el sem gondolhatja. Csak megteheti. Mindig önnön bekövetkező tettének árnyékában. A gondolatával teheti meg. Csak azt kell jól kiválasztania, akivel a megfogant szándék végezhet. S azt senki nem védheti meg, mert pillanatnyilag ő maga sem tudja, ki lesz majd az. A névtelen tökéletesség jelzést nem ad, így utána nyom sem marad. A legkevésbé feltűnő ember a legveszélyesebb. Hogy erre még nem jöttek rá?!

Előtte egy asszony. Néha hátranéz, gyorsan visszkapja a fejét, nehogy a kelleténél hosszabb pillantás biztatásként hasson. Egyként zavarja a vetkőztető nézés és a tartózkodó figyelem.

Játék ez is, a kimért kopogás a nyomában. Játék, de másminő, mint aminek a nő hiszi. Teste nem megszólaltatásra szánt hangszer, mint eddig megszokta, amely egy ismeretlen kézben felzeng. Nem, a rémült némaságból artikulálatlan hangok szilánkjaira hull, pattognak a húrok, a test tömbje beroppan, elhasad. A borzadály dirigense kaszál, a fájdalom pálcája megvillan. A percekkel előbb még magabízó arcon értetlen rémület: mivégre ez a létező törő kíméletlenség. Körmével próbálna sebet ejteni, de a félelem megbénítja.

Nem tudhat előrevetülő végzetéről, még csak a bosszús tanácstalanság szánandó tétovázása a visszanézésben, elkel egy kis biztatás, sikló tekintet a bokától a combjáig, a térd fölé, ahol a test izgató termőtájai rakódnak a csontokra. Majdhogynem nyilvános fogdosás, bármikor félbehagyható mozdulat, egy fricskával elhárítható. Fara finoman ring, pajzán képzetek tekergőznek a levegőben. Tünelmes geometriája egy bonyolult formájú csípőnek, tompornak, fenéknek, amint előrehaladva vonalhalmazok kavarnak a légtérben, láthatatlan indák, kapaszkodnak és megállnak, követhetők a végtelenségig.

A nő megfordul, arca eltorzult, a rémület és kirobbanó düh keveréke, nem méltó hozzá a rikácsolás: „Mit akar? Rendőrt hívok!”

Ilyenkor lazán hátrapillantani, vajon kinek szól a némben. A járda üres, nincs tanú, akár folytatható a játék, a szimpla követés egy nagyváros elhagyatott részén még nem bűn. Nyugodtan el mellette, akárha hirdetőoszlop volna. Agyó, asszonyom. Kisasszony. Mindegy.

Hogy egyszer bekövetkezhet, az nem jóslás, nem tervezés. Játék. A véletlennel. Mintha az belülről irányítható volna. A szerencse a bekövetkező halál. Valakié. Az ő tettebe költözik. A névtelen tökéletesség lesz. S a tökély névtelensége.

A gondolattal becserkészi, a tettet hajtsa végre a kiszemelt maga. Mindegy, hogy fegyverrel, kötéllel, száguldó vonattal, kocsival. Senki sem védheti meg, mert még azt sem tudni, ki lesz az áldozat.

Épp csak a vég közeleg. Be kell majd jelenteni. Utólag, hogy a tettes nem az öngyilkos élő előzménye, hanem valaki más. Akit ő errefelé kormányzott. Hogy igaz-e, mindegy. A lényeg a szállongó hír és nyomában a félelem.

Mert szükséges-e hogy Valaki legyen az, aki kiválasztatott a tetre, s nem elég bárki, aki méltónak találta e célra? Hogy cél legyen. Bárki lehet, csak a méltósága meglegyen hozzá.

Mert a tettnek nem a mértéke fontos, hanem a kivitelezés tökélye. Amitől visszafelé a történet nem rakható ki. Öntőforma és öntvény, mely tökéletesen egymásba illeszkedik, de a kezdetére még sincs magyarázat, felismerhetetlen a folyamat elindítója, akárcsak a világegyetemé. Csak az Úr lehet, tehát amennyiben istenül az, aki a tökéletes bűnt eltervezi és kivitelezi, a tett esztétikumában rejlik minden, erkölcs már nem jöhet számításba, mert éppen minden erkölcsi előfeltétel hiteltelensége visz a bűn remekművének kimunkálásához bent és kint. A kiválasztott biológikumának megszűntetéséhez.

Az erdei kilátó magasából kékes párákban a csúcs. Egy futó ér fel a lépcsőn, lehelete pamacsokban kifehérlik. Lábát felteszi a párkányra, hajladozik. A fakorlát nyikorog, kilógó szög tartja. Ha egy ujjal meglöki, a férfi tíz méter magasból bucskázik le. A profilját nézi, valahonnan ismerős. Csak nem a televízióból? Meglehet. Egyszerű baleset. Százerek érezhetik saját halottjuknak.

Kinyújtja a kezét, mosolyog, a férfi viszonozza. A mosolyok egymásba olvadnak, távolodnak. A kiáltás átdöfi a völgyet...

Bayer Csaba: Viszony I.